Konsumentverket • KO

Rapport 2016:16

Marknadskontroll av leksaker i barnmenyer

2016:16 Leksaker i barnmenyer 2016
Konsumentverket 2016

Ansvarig handläggare: Lena Bergman Bokvist (projektledare), Anna Ekegren

Förord

Syftet med denna marknadskontroll var att undersöka förekomsten av farliga leksaker i barnmenyer på olika typer av snabbmatsrestauranger. Det är vanligt förekommande att en leksak medföljer vid köp av olika typer av barnmenyer.

Konsumentverket har kännedom om att stora volymer av leksaker når barn i olika åldrar på detta sätt, även barn under tre år. I denna marknadskontroll har leksaker i barnmenyer köpts in på sju olika restaurangkedjor på olika geografiska platser för att sedan skickas på provning till ett ackrediterat laboratorium.

Därefter kontaktades central inköpare/kvalitetsansvarig på varje kedja och Konsumentverket bjöd in till ett möte med information om resultaten av provningen, diskussion kring kravställning på leverantörer av leksaker och förebyggande produktsäkerhet i stort.

Konsumentverket har testat leksakernas mekaniska/fysikaliska aspekter och Kemikalieinspektionen, KemI, har testat samma leksaker ur ett kemikalieperspektiv. I denna rapport redovisas resultaten av Konsumentverkets del i projektet.

Innehållsförteckning

Förord 3
1 Sammanfattning 5
2 Bakgrund och syfte 6
3 Metod och avgränsningar 7
4 Krav på leksaker 8
5 Genomförande 9
6 Bilder på leksaker 10
7 Resultat av ärendehandläggningen samt provning 19
7.1 Kontroll av leksaker, märkning och dokumentationen 19
7.2 Kunskap om regler 19
7.3 Kundklagomål/reklamationer 19
7.4 Dokumentation 19
8 Slutsatser och diskussion 21
9 Bilagor 23

1 Sammanfattning

Konsumentverket har under 2016 genomfört en marknadskontroll med syfte att kontrollera att leksaker som följer med barnmenyer på snabbmatsrestauranger uppfyller relevanta säkerhetskrav. Totalt har 17 leksaker skickats på provning där inga allvarliga brister har kunnat konstateras. Resultatet är bättre än förväntat.

Det är dock viktigt att notera att de leksaker som följer med barnmenyer i detta projekt har testats mot kraven som gäller för leksaker till barn som är äldre än tre år. Det är alltid mycket viktigt att föräldrar som köper en barnmeny till sitt barn tar ansvar för att den aktuella leksaken är anpassad till barnets ålder och förmåga. Konsumentverket har tagit fram en rekommendation kring hur snabbmatskedjor bör arbeta med ”leksaksgåvor i barnmenyer”:

Konsumentverket rekommenderar de berörda företagen att:

- tillse att alla de leksaker de tillhandahåller alltid uppfyller även de strängare kraven för barn under tre år, **eller**
- informera kunderna om att leksaken i barnmenyn inte lämpar sig för barn under tre år samt erbjuda en leksak lämplig för barn under tre år istället.

Ytterligare en erfarenhet från marknadskontrollen är att förbättringspotential finns när det gäller rutiner angående säkerhet för leksaker, exempelvis klagomål/reklamationer.

2 Bakgrund och syfte

Marknadskontrollmyndigheter för leksakers säkerhet är Konsumentverket, Kemikalieinspektionen och Elsäkerhetsverket. Dessa myndigheter ansvarar tillsammans för att kontrollera att de leksaker som finns på marknaden uppfyller kraven i lagstiftningen. Marknadskontrollmyndigheternas ansvarsområden är följande; Kemikalieinspektionen är ansvarig myndighet när det gäller leksakers kemiska egenskaper och leksakers brännbarhet. Elsäkerhetsverket är ansvarig myndighet för leksakers elektriska egenskaper förutom strålning. Konsumentverket är ansvarig myndighet för övriga krav såsom leksakers fysikaliska och mekaniska egenskaper. [1]

Myndigheterna genomför marknadskontroll genom stickprovskontroller. I dessa kontroller kan det ingå provning av leksaker och kontroll av dokumentation som företagen får skicka in. Det ingår också kontroll av märkning. I en marknadskontroll kan det även ingå kontroll av företagens eget systematiska säkerhetsarbete; så kallad egenkontroll, liksom att Konsumentverket ger information till företag som ett led i myndighetens proaktiva arbete.

Syftet med denna insats är att undersöka förekomsten av farliga leksaker i barnmenyer på olika typer av restauranger. Det är vanligt förekommande att en leksak medföljer vid köp av olika typer av barnmenyer. Konsumentverket har genom tidigare ärendehandläggning kännedom att stora volymer av leksaker når barn i olika åldrar på detta sätt, även barn under tre år. Bakgrunden till den här kontrollen är ett ärende som Konsumentverket hade mot en snabbmatskedja (2013-2014). Konsumentverket fick där information om att en snabbmatskedja med sex restauranger distribuerade cirka 10 000 leksaker per kvartal.

I tidigare kontroller har myndigheterna kontrollerat importörer av leksaker. Kontrollerna har tyvärr gett liten effekt på importörernas agerande. Genom att kontrollera importörernas potentiella storkunder bedöms den här typen av kontroll av stora distributörer ge bättre effekt på marknaden och därmed öka säkerheten hos leksakerna.

[1] 17 § Förordning (2011:703) om leksakers säkerhet

3 Metod och avgränsningar

I marknadskontrollen har leksaker i barnmenyer köpts in på restauranger på olika geografiska platser i Sverige. Konsumentverket tog hjälp av kommunala konsumentvägledare för att köpa in leksaker från vissa snabbmatsrestauranger som ingick i kontrollen. Inköp av varor var avgränsat till leksaker av olika slag; men inga böcker/ritböcker/kritor köptes in.

Leksakerna skickades sedan på provning till ett ackrediterat laboratorium i Danmark. Konsumentverket har provat de mekaniska/fysikaliska aspekterna och Kemikalieinspektionen har testat samma leksaker ur ett kemikalieperspektiv.

Efter provningen tog Konsumentverket kontakt med central inköpare/kvalitetsansvarig på varje kedja och bjöd in till ett möte med information om resultaten och information kring kravställning på leverantörer av leksaker med mera, vilket gav marknadskontrollen ett proaktivt inslag.

Observera att Kemikalieinspektionen resultat kommer att redovisas i en separat rapport.

4 Krav på leksaker

Varor som helt eller delvis är utformade eller avsedda för barn under fjorton år att leka med, betraktas som leksaker. De får tillhandahållas endast om kraven i lagen (2011:579) om leksaker säkerhet och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, är uppfyllda.

Enligt lagen får en leksak inte innebära någon risk för någon persons säkerhet när den används på avsett sätt, eller på ett sätt som kan förväntas med hänsyn till barns beteende. Leksaker förutsätts vara säkra om de överensstämmer med kraven i relevanta delar av standardserie SS-EN 71. Denna standardserie ger så kallad presumtion om överensstämmelse vilket innebär att om en leksak uppfyller den typen av standard, så uppfyller leksaken även kraven som ställs i lagstiftningen. Sådana standarder kallas även harmoniserade standarder.

En leksak som inte är utformad så att den uppfyller tillämpliga standarders krav anses utgöra en risk för skada.

För varje leksak som tillhandahålls på marknaden ska det finnas en EG-försäkran om överensstämmelse, även kallad declaration of conformity (DoC). Tillverkaren ska ha utfört bedömningen om överensstämmelse samt ha utarbetat teknisk dokumentation som ligger till grund för bedömningen innan leksaken släpps ut på marknaden.

Innan en leksak släpps ut på marknaden ska även tillverkaren eller tillverkarens representant förse leksaken med CE-märke. Leksaken ska även vid behov vara märkt med relevant varningsinformation. Mer information kring detta finns på Konsumentverkets webbplats för företag[2].

[2] http://www.konsumentverket.se/for-foretag/regler-per-omradebransch/leksaker/roll-och-ansvar-for-leksaker/

5 Genomförande

Marknadskontrollen har genomförts genom inköp av varor på följande restaurangkedjor:

- MAX
- McDonald's
- Burger King
- Sibylla
- Frasses
- Big Boy
- Subway

Vid besöken på respektive huvudkontor användes en checklista med frågor samt att de leksaker som provats fanns med som underlag för diskussionen. Checklistan finns i bilaga 2. Vad gäller Subway så har ett besök på huvudkontoret inte varit möjligt, på grund av restaurangkedjans organisation.

6 Bilder på leksaker

Bilder på de leksaker som köpts in på varje restaurangkedja:

Sibylla

Bild 1. Metallpussel
Inga avvikelser i Konsumentverkets provning.

Bild 2. Mjuk boll
Avvikelser gällande förpackningsmaterial (punkt 6 EN 71-1). Detta har åtgärdats inför kommande leveranser.

Bild 3. Bil i ägg
Inga avvikelser i Konsumentverkets provning.

Bild 4. Motorcykel
Inga avvikelser i Konsumentverkets provning.

Burger King

Bild 5. Propellerleksak
Inga avvikelser noterades vid Konsumentverkets provning.

Bild 6. Hink
Denna leksak testades inte av Konsumentverket, då den inte bedömdes ha några fysikaliska/mekaniska risker.

McDonald’s

Bild 7. Angry Birds
Inga avvikelser i Konsumentverkets provning.

Bild 8. Leksaker Super Mario
Inga avvikelser i Konsumentverkets provning.

Big Boy

Blandade leksaker, bild 9-12
Inga avvikelser noterades vid Konsumentverkets provning.

Frasses

Bild 13. Pussel
Avvikelser gällande förpackningsmaterial (punkt 6 EN 71-1), samt varningsmärkning (punkt 7.1-2 EN 71-1). Detta ska åtgärdas inför kommande leveranser.

Bild 14. Vattenpistol
Inga avvikelser noterades vid Konsumentverkets provning.

Bild 15. Sandfylld krabba
Avvikelser gällande att det saknas en varning för att små bollar finns på/lossar från leksaken. (punkt 4.22 EN 71-1), samt varningsmärkning (punkt 7.1 EN 71-1). Konsumentverket utreder i dagsläget till vilken ålderskategori denna typ av leksak vänder sig.

Bild 16. Leksaksmobil
Avvikelser gällande varningstexter (punkt 7.1-2 EN 71-1). Detta skall justeras inför kommande leveranser.

MAX

Bild 17. Set med pennskrin
Avvikelser gällande läsbarhet på varningstexten (punkt 7.1 EN 71-1). Detta har åtgärdats inför kommande leveranser.

Bild 18. Frisbee
Inga avvikelser i Konsumentverkets provning. Dock finns en varning för smådelar som kan lossna på leksaken som är obefogad eftersom smådelar saknas, och varningen ska tas bort inför kommande leveranser.

Subway

Bild 20. Set ”Hitta Doris”. Denna leksak testades inte av Konsumentverket, då den inte bedömdes ha några fysikaliska/mekaniska risker.

7 Resultat av ärendehandläggningen samt provning

Konsumentverket har öppnat sju ärenden baserat på de kontrollerade restaurangkedjorna. I samtliga fall har företagen tillskrivits gällande resultatet i provningen, samt fått en sammanställning av det som diskuterats vid varje möte på respektive huvudkontor. Inga allvarliga brister har konstaterats vid provningen, endast i två fall har förpackningsmaterialet varit felaktigt, och i ett fall har det lossat pärlor i form av små bollar från ett sanddjur. Sanddjuret saknar varningsmärkning för just små bollar. Leksaken var märkt med ”Ej lämplig för barn under 3 år”. Konsumentverket kommer att utreda vidare om sanddjur ska betraktas som leksaker som riktar sig till barn över eller under tre år.

7.1 Kontroll av leksaker, märkning och dokumentationen

Företagen kontrollerar över lag allt för sällan märkningen på de leksaker som de köper in. De granskar oftast inte heller om rätt dokumentation finns för den aktuella leksaken, utan noterar i normalfallet bara om leksaken som beställts levererats och om antalet är rätt. Konsumentverket har vid våra besök diskuterat detta med företagen, och visat på vinsterna som företagen kan göra genom att ha god kontroll på de leksaker de tillhandahåller till sina kunder. Det finns en stor tillit till att den tillverkare eller importör företagen beställer ifrån känner till och följer regelverket både då det gäller säkerhetskrav och märkning.

7.2 Kunskap om regler

Företagen skaffar sig kunskap om lagstiftning och regler för de varor som säljs på olika sätt, men i många fall litar de på sina leverantörer när det gäller leksakernas säkerhet. Konsumentverket har vid besöken upplyst om att mycket information finns att finna på företagssidorna på Konsumentverket.se och även på andra myndigheters webbplatser. Konsumentverket har även uppmärksammat företagen på vilket ansvar de har för leksakerna beror på vilken roll de har; tillverkare, importör eller distributör.

7.3 Kundklagomål/reklamationer

Butikskedjorna har överlag goda rutiner för reklamationer och klagomål när det gäller de livsmedel de tillhandahåller. Det saknas dock inarbetade rutiner för om klagomålen gäller leksakerna som de distribuerar. Det är dessutom svårt för personen som tar emot en reklamation att veta hur pass allvarlig bristen gällande leksaken verkligen är. Hanteringen av reklamationer och uppföljningen av dessa är en viktig del i det systematiska säkerhetsarbetet. Genom att tidigt upptäcka brister hos leksaker kan dessa produkter stoppas innan incidenter händer och ett barn i värsta fall skadas, vilket Konsumentverket har påpekat vid besöken på respektive företags huvudkontor.

7.4 Dokumentation

Det är stickprov på leksaker som tagits ut i kontrollen. Även brister i inskickad dokumentation har konstaterats och påpekats till företagen/restaurangkedjorna. I vissa fall när dokumentationen varit bristfällig eller något har saknats har företagen fått komplettera med

uppgifter vid Konsumentverkets besök. I marknadskontrollen har Konsumentverket påpekat brister i EG-försäkran om överensstämmelse för leksaker. Det gäller främst att den har upprättats av fel aktör, men också att det funnits brister i själva dokumentet. Det är enligt regelverket endast tillverkaren som får upprätta dokumentet, eftersom det endast är tillverkaren som kan intyga att produkten uppfyller säkerhetskraven.

8 Slutsatser och diskussion

Konsumentverket har valt att genomföra denna kontroll för att säkerställa att leksaker som medföljer i barnmenyer är säkra för de barn som leker med dem. Ofta har snabbmats-restauranger en särskild barnmeny där en leksak ingår. Restaurangen har alltid ansvaret för att de leksaker som erbjuds är säkra. Lagstiftningen om säkra leksaker ställer krav på samtliga aktörer i leveranskedjan som tillhandahåller leksaker. Samma krav gäller således även de restaurangkedjor som tillhandahåller leksaker, trots att det bara är en liten del av verksamheten, jämfört med till exempel en leksaksbutik.

Eftersom det är företagen som ansvarar för att de varor de säljer är säkra är det viktigt att de bedriver egenkontroll för att kunna erbjuda säkra varor. I marknadskontrollen har vi gått igenom checklistan som finns i bilaga 2, med respektive företag och ställt frågor kring vilka rutiner de har när det gäller inköp och rutiner kring hantering av leksaker som följer med en barnmeny. Vi har noterat att det finns brister i de rutiner som handlar om att företagen ska erbjuda säkra leksaker, men att företagen relativt lätt kan åtgärda detta genom att utgå från och omarbeta de rutiner som finns för livsmedel så att de kommer att gälla även för de leksaker de tillhandahåller.

På snabbmatsrestaurangerna äter ofta hela familjen, även de minsta barnen som är under tre år. En undersökning som Konsumentverket låtit genomföra under 2016 visar att 76 procent av föräldrarna till barn under tre år har köpt en barnmeny med leksak till sitt barn under det senaste året. Föräldrarna uppger i samma undersökning att de förutsätter att leksakerna är lämpliga även för små barn.

Konsumentverket rekommenderar därför de berörda företagen att:

- tillse att alla de leksaker de tillhandahåller alltid uppfyller även de strängare kraven för barn under tre år, **eller**
- informera kunderna om att leksaken i barnmenyn inte lämpar sig för barn under tre år samt erbjuda en leksak lämplig för barn under tre år istället.

Företagen fick ta del av dessa rekommendationer i december 2016. Inga företag har fram till dags dato haft några invändningar mot dessa.

För föräldrar som köper barnmeny bör få information om vilken åldersgrupp leksaken är lämplig för vid köptillfället. Informationen kan till exempel finnas på menyskyltar, brickunderlägg och liknande. Informationen ska även inkludera att kunden har möjlighet att få en alternativ leksak till barn under tre år, om den ordinarie leksaken inte är lämplig för barn under tre år.

I de fall barnet själv får välja leksak från en hylla, behöver lämplig information ges om vilken åldersgrupp leksaken är lämplig för. Viktigt är att leksaker som kan vara en fara för små barn är korrekt märkta med varningstext, detta är reglerat i lag. Det kan till exempel vara leksaker som innehåller smådelar som kan lossna från leksaken och utgöra en kvävningsrisk för små barn som ofta stoppar saker i munnen. Det kan även vara småbollar med en diameter under 45 mm som om barnet stoppar de i munnen kan fastna i munhålan och täppa till luftflödet.

Avslutningsvis vill Konsumentverket tydliggöra att företag som tillhandahåller leksaker alltid har ett ansvar för leksakernas säkerhet oavsett roll i leveranskedjan.

Genom att bedriva marknadskontroll där kontroll av produkter och märkning kombineras med genomgång av företagens ansvar och egenkontroll är Konsumentverkets vilja och förhoppning att effekten blir större än på de enskilda produkterna som kontrollerats i varje enskilt fall. Metoden medverkar till vårt mål med marknadskontrollen; att ge kunskap och stimulera företagen att göra rätt så att de leksaker som erbjuds konsumenterna uppfyller säkerhetskraven och även kraven på märkning och dokumentation. Det är också ett sätt för Konsumentverket att inhämta kunskap från företagen och få en större förståelse och inblick i hur de jobbar och vilka problem de möter i sin vardag.

9 Bilagor

1. Kort om leksakers säkerhet
2. Checklista inför besök på huvudkontor

Bilaga 1

Kort om regelverket om leksakers säkerhet

Konsumentverket är marknadskontrollmyndighet för bland annat lagstiftningen om leksakers säkerhet och produktsäkerhetslagen (2004:451). Det innebär att verket bevakar att företag och andra näringsidkare följer lagen. Kraven för leksakers säkerhet finns i lag (2011:579) och förordning (2011:703) om leksakers säkerhet samt Konsumentverkets föreskrifter (KOVFS 2011:5), Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2) och Elsäkerhetsverkets föreskrifter (ELSÄK-FS 2011:1). Dessa regler är det svenska genomförandet av det europeiska direktivet (2009/48/EG) om leksakers säkerhet.

Av lagstiftningen framgår att en leksak inte får innebära någon risk för någon persons säkerhet när den används på avsett eller förutsebart sätt med hänsyn till barns beteende. Leksaker förutsätts vara säkra om de överensstämmer med en harmoniserad standard, som Europeiska kommissionen har hänvisat till i Europeiska unionens officiella tidning. För leksaker som inte omfattas av kraven i standarden krävs ett EG-typintyg. Innan en leksak släpps ut på marknaden ska den förses med CE-märkning. En leksak ska CE-märkas av tillverkaren, eller tillverkarens representant, när den uppfyller gällande lagstiftning.

Om en leksak tillhandahållits trots att den inte uppfyller kraven, ska de åtgärder som krävs för att få leksaken att överensstämma med kraven omedelbart vidtas, eller om så är lämpligt dra tillbaka eller återkalla leksaken från marknaden. Det är tillverkaren eller importören som har detta ansvar, en distributör ska försäkra sig om att åtgärder vidtas.

Det är varje näringsidkares ansvar att erbjuda säkra varor och tjänster. Upptäcker en näringsidkare farliga varor i sitt sortiment ska detta anmälas till Konsumentverket. Vid anmälan om en farlig vara ska blanketten ”Underrättelse om vara med säkerhets- eller hälsorisk” användas, blanketten finns att hämta på vår webbplats, http://www.konsumentverket.se/foretagare/Produktsakerhet/Underrattelser/

Information om att återkalla en farlig vara finns via följande länk, http://www.konsumentverket.se/foretagare/Produktsakerhet/Aterkalla-vara/

Konsumentverket kan med stöd av lagstiftningen förbjuda en näringsidkare som inte frivilligt vidtar nödvändiga åtgärder, att tillhandahålla en leksak som inte uppfyller gällande lagstiftning, förelägga en näringsidkare att lämna säkerhets- eller varningsinformation samt förelägga en näringsidkare att dra tillbaka eller återkalla leksaken från marknaden. Förelägganden ska förenas med vite. En näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot sina skyldigheter enligt lagstiftningen riskerar att få betala en sanktionsavgift.

Konsument verket • KO

Datum
Välj datum här

Dnr
Skriv Dnr

Bilaga 2

Marknadskontroll leksaker i barnmenyer

- Checklista restaurangkedjors huvudkontor

Kontaktuppgifter	
Företagsnamn	
Org.nr	
Kontaktperson (närvarande vid detta möte)	
Beskrivning av verksamhet	Hur många leksaker distribuerar ni årligen? Hur många restauranger har ni?
Konsumentverkets representanter	
Lena Bergman Bokvist	lena.bokvist@konsumentverket.se 054-19 40 93
Anna Ekegren	anna.ekegren@konsumentverket.se 054-19 40 25

Leverantörsuppgifter	
Leverantör 1	
Namn	
Org.nr	
Kontaktperson	
Leverantör 2	
Namn	
Org.nr	
Kontaktperson	
Leverantör 3	
Namn	
Org.nr	
Kontaktperson	

Fråga	Ja	Nej	Kommentar
Har ni en säkerhets- och kvalitetsansvarig för leksaker?			
Finns ett schema över organisationen/kvalitetsorganisation? (Bifoga om möjligt ett schema)			
Finns det en central inköpsorganisation?			
Förekommer det att restaurangerna köper in leksaker själva?			
Hur tar ni reda på gällande regler för de leksaker ni säljer?			
Information via branschorganisation			
Egna studier			
Kurser			
Annat…			
Finns det någon checklista med krav på era leverantörer? (Bifoga om möjligt)			
Gör ni någon dokumentationskontroll av de leksaker ni tillhandahåller i barnmenyerna innan inköp?			
Om ja på ovanstående fråga, hur görs denna kontroll?			
Kontrollerar att det finns DoC			
Kontrollerar att det finns testrapport			
Annat…			
Gör ni någon kontroll vid första leverans av de leksaker ni tillhandahåller i barnmenyerna? (avseende tex. säkerhet och märkning)			
Om ja på ovanstående fråga, hur görs denna kontroll?			
Kontroll av CE-märke			
Kontroll av varningar			
Motsvarar leverans beställningen			
Känn/dra i leksakerna			
Annat…			
Gör ni egna tester på leksaker som köps in?			
Om ja på ovanstående fråga, Hur går testerna till? Anlitas ett provningslaboratorium? Vilket i så fall?			

Utför ni egna kontroller löpande för att säkerställa jämn kvalitet på leveranserna?			
Om ja på ovanstående fråga, hur utförs detta?			
Har ni egen produktutveckling?			
Utförs riskanalys, riskbedömning innan leksaken köps in?			
Om ja på ovanstående fråga, hur utförs detta?			
Har ni ett system för att kunna spåra de leksaker ni tillhandahåller i barnmenyer?			
Om ja på ovanstående fråga, beskriv detta system tex används systemet på samtliga restauranger i kedjan.			
Kan ni ta fram teknisk dokumentation (provningsprotokoll, DoC) som går att koppla till de leksaker som säljs på era restauranger?			
Genomförs utbildning av personal på huvudkontoret i kvalitetsfrågor gällande leksaker?			
Genomförs utbildning av personal i restaurangledet kvalitetsfrågor gällande leksaker?			
Finns det rutiner för hantering av felaktiga, farliga varor och för att hantera kundklagomål vid misstanke om säkerhetsrisker			
Om ja på ovanstående fråga, bifoga om möjligt rutinen eller beskriv den			
Utför ni utbildning av personal gällande ovanstående rutin?			
Har ni någon gång återkallat en leksak från konsument eller tagit tillbaka från era restauranger?			
Om ja, vilken leksak? Hur fungerade det? Resultat?			

Kommentarer från Konsumentverket avseende inskickad teknisk dokumentation för inköpta leksaker:

Överenskommelser om åtgärder efter detta möte:

Beskriv om åtgärder krävs:

Konsumentverket, Box 48, 651 02 Karlstad. Telefon: 0771-42 33 00. konsumentverket.se